

El vell desafiador radical del sistema ara esbravat

Sociòleg i professor de diverses universitats espanyoles i nord-americanes, **Mario Gaviria** va néixer a Cortes (Navarra) l'any 1938 i, des dels inicis dels anys setanta, amb els seus articles a *Andalán* i a *Triunfo*, va esdevenir, sens dubte, al costat del murcià Pedro Costa Morata i del basc José Allende, un pioner del futur ecologisme espanyol que començava a concretar-se. Crític radical del sistema socioeconòmic del «desarrollismo» que el franquisme i les multinacionals europees i nord-americanes implantaren arreu de l'Estat, va ser el primer a denunciar la imposició nuclear, la política hidrològica de transvasaments i una «ordenació del territori» favorable al capital i als grans productors d'energia. A través d'una llarga producció escrita analitzà aquestes qüestions, amb totes les derivades socials que comporta.

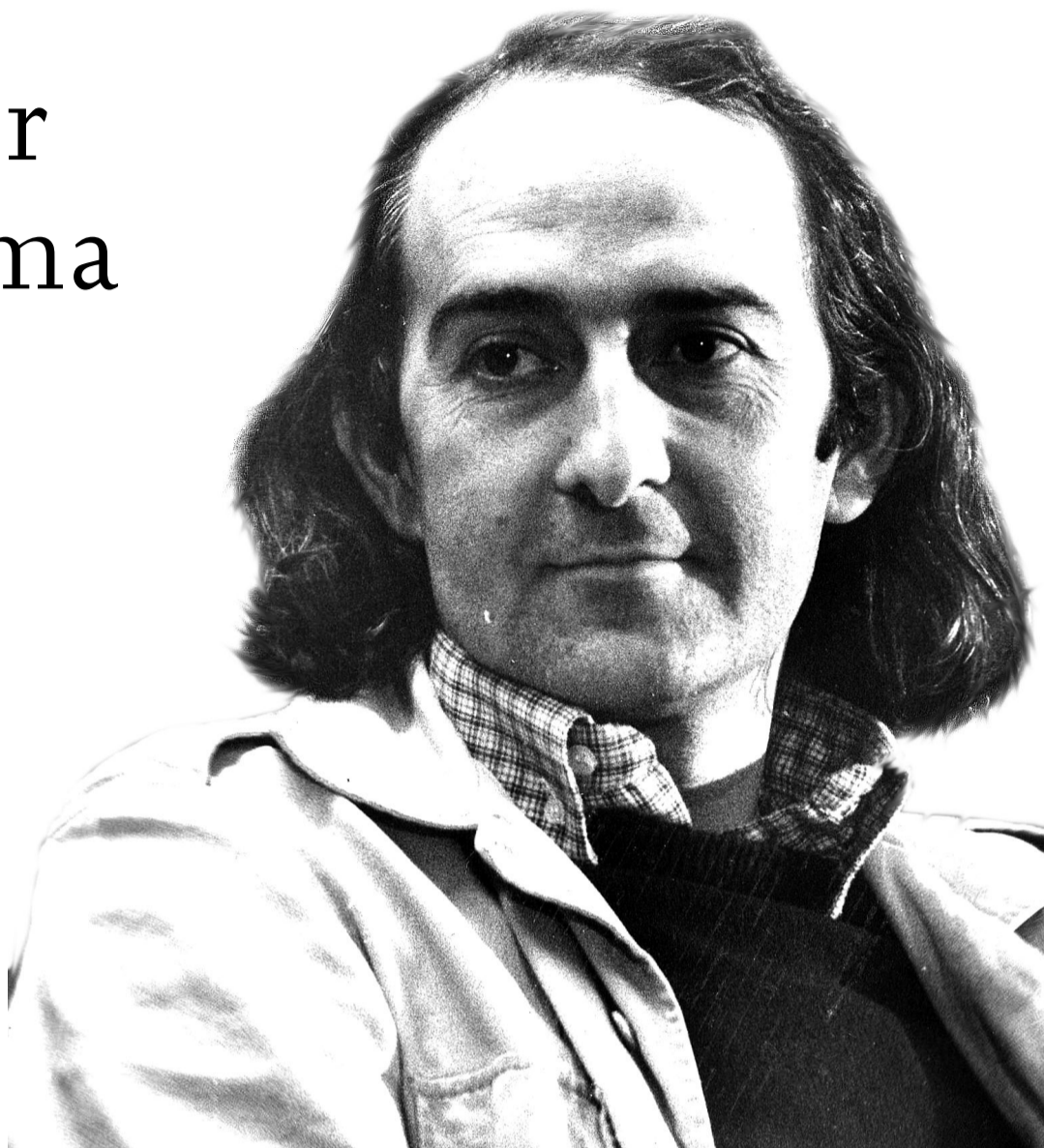

FOTO PAU OLIVA

MARIO GAVIRIA

Xavier Garcia

PERIODISTA

Estant posat en el mateix sofregit ecològic, un dia o altre havia de conèixer Mario Gaviria. Devia ser el setembre de 1977, als boscos de Cercedilla, a la madrilenya Sierra del Guadarrama, on la jovenalla de la Pell de Brau es reunia, a l'estil dels indis americans, asseguts en cercles concèntrics, per tal de tirar endavant l'anomenada Federación Española del Movimiento Ecologista, o alguna cosa per l'estil. Allí, més enllà del clàssic sentiment antifranquista dels anys seixanta, hi havia representades les noves tribus hispàniques, disconformes amb el Nou Règim que s'instaurava, és a dir, aquell Sistema consistent a justificar la nova onada de creixement capitalista al darrere del gran aparador pactat de la democràcia.

Sota els alts avets, en Santiago Vilanova i jo devíem fer la coneixença, entre tants, de Gaviria, dels esmentats Costa i Allende, del sociòleg valencià Josep Vicent Marqués, de l'arquitecte tortosí Salvador Tarragó (que venia de les seves lluites contra l'Autopista

del Atlàntico, a Galícia) i, en fi, els que venien de Madrid o d'Andalusia, d'Aragó o de les Castelles. Allò va ser un moment inicial expectant: no volíem estar sols contra tots, però, de fet, ens hi van obligar entre l'hostilitat dels naixents poders públics «democràtics» i la indiferència, barreja de sorpresa i ignorància, de bona part de la població, excepte, naturalment, aquella –cada cop més nombrosa– que era afectada directament pel model social que impugnàvem.

Mario Gaviria –estudiant a Londres i a Estrasburg, professor a les universitats de Madrid i de Pensilvania (al Byrn Mawr College, on professà també el filòsof Josep Ferrater Mora)– sabia ja, de temps enrere, d'impugnacions, anàlisis i lluites socials, de textos de combat i de formes alternatives d'acció per superar, al costat del poble, l'omnipotent presència econòmica, administrativa i militar de l'Estat. Ho havia demostrat, a finals dels anys seixanta, a l'Escuela Crítica de Sociología, a Madrid, on fundà el Seminario de Sociología Urbana, Rural y del O-

cio, on participaren més de tres-cents investigadors.

Un bisturí d'anàlisi llibertari

Les seves investigacions inicials –moltes de les quals escrites i publicades en equip– ja delataven el contingut rupturista respecte a la sociologia del progrés, venerada per dretes i esquerres. Les contradiccions que el «desarrollismo español» començaven a generar van ser dissecionades amb el seu bisturí llibertari, comunal i humanista, i així els seus lectors van anar comprènent que aquella Espanya rutilant de la modernitat industrial, el turisme i el «desarrollo económico» amagava profundes desigualtats, iniciava el camí d'una crisi ecològica de seqüències i conseqüències imprevisibles i hipotecava el futur social en mans d'una casta dirigent que es perpetuava en les estructures de l'Estat.

Els seus treballs sobre les noves barriades madrilenyes –El Gran San Blas, de 1968–; sobre Campo, Urbe y Espacio del Ocio, de 1971; sobre España a go-go. Turismo Charter y neocolonia-

lismo del espacio, de 1974; la seva anàlisi sobre l'anomenat «cas valencià», desmitificant els tòpics del «desarrollo regional» y d'«ordenación del territorio», treball de 1974, així com el llibre *Bancarrotas del turismo español*, de 1975, demostren plenament el caràcter pioner d'una nova generació d'analistes de la realitat que aviat va desencantar-se –si és que mai n'havia estat– de l'economia política instaurada pel capitalisme nord-americà l'endemà de la fi de la Segona Guerra Mundial.

També, a les acaballes del franquisme, a partir de 1972, i en base als projectes oficials de construir tres centrals nuclears a la comunitat aragonesa (Chalamera, Sástago i Escatrón), i dues més a la catalana (Ascó), així com l'avantprojecte de transvasament d'aigües de l'Ebre, arrelen encara més Mario Gaviria a aquesta conca fluvial, de la qual és fill. L'aparició d'aquests projectes dels últims governs franquistes –ben assessorats per la gran banca americana i el Banc Mundial– confirma la seva intuïció inicial: malgrat la futura democràcia, l'autoritarisme del poder de l'Estat i la necessitat expansiva d'acumulació del

nou capitalisme hipertecnològic quedaran pràcticament intactes, amb què podran decidir i reorientar les seves estratègies a plaer.

De l'Aragó a tota la vall de l'Ebre

D'aquesta manera –i de forma semblant a com s'estructurà el combat popular per aturar el projecte de Pla Hidrològic del PP, el 2000–, trenta anys abans –i en les difícils condicions del final de la Dictadura i del primer transfranquisme–, Mario Gaviria i un ampli grup de militants socials de l'esquerra aragonesa (entre els quals Artemio Baigorri, José Luís Fandos, José Antonio Labordeta, Emilio Gastón, José Ramon Marcuello, Eloy Fernández Clemente, etc.), que el 1972 havien fundat el setmanari *Andalán* van embarcar-se, de 1974 a 1976, en un gran projecte de debat territorial col·lectiu, en el qual participaren uns sis-cents representants de tots els estaments socials, i que donà com a fruit el gruixut informe *El Bajo Aragón expoliado. Recursos naturales y autonomía regional*, editat per l'associació DEIBA (Defensa Intereses Bajo